

Fiziksel Aktivite ve Spor Derslerinde Alan Bilgisinin Analizi: Ders İzlenmelerinin İncelenmesi

Analyzing Content Knowledge in Physical Activity and Sports Courses: Insights from a Syllabus Review

¹Nazım NAYIR
ORCID No: 0000-0001-7703-1313

²Aslışah ATEŞOĞLU
ORCID No: 0009-0001-9724-3919

³Fatih DERVENT
ORCID No: 0000-0002-2612-3549

⁴Erhan DEVRİLMEZ
ORCID No: 0000-0002-5136-7510

¹Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul

²ODTÜ Geliştirme Vakfı Okulları, Ankara

³Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul

⁴Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Karaman

Yazışma Adresi
Corresponding Address:

Nazım Nayır

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul

E-posta: nazimnayir@gmail.com

Geliş Tarihi (Received): 09.05.2025
Kabul Tarihi (Accepted): 06.08.2025

ÖZ

Öğretmenlerin, öğrencilere bir konuyu ya da beceriyi öğretmek için derin alan bilgisine sahip olmaları gerekmektedir. Alan bilgisinin önemi ulusal ve uluslararası öğretmenlik yeterliliklerine yansımaktadır. Öğretmen yetiştirme kurumlarının öğretim programları öğretmen yeterliliklerini kazandırmada önemli bir göstergedir. Bu doğrultuda çalışmamızın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarında yürütülen fiziksel aktivite ve spor derslerinin genel alan bilgisi (performans odaklı) ve özelleşmiş alan bilgisi (öğretmenlik odaklı) açısından incelenmesidir. Açıklayıcı sıralı desendeki karma araştırmanın kullanıldığı bu çalışmada yedi coğrafi bölgenin her birinden üç üniversite olmak üzere toplamda 21 üniversite orantısız tabakalama örnekleme ile rastgele belirlenmiştir. Araştırmanın nicel kısmında 21 üniversiteden toplam 168 fiziksel aktivite ve spor dersine ait ders izlenmeleri kodlanmıştır. Nitel kısmında ise bu dersleri yürüten toplam dokuz öğretim elemanı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yedi sorudan oluşan görüşme formu nicel verilerin incelenmesi sonrası alan bilgisi konusunda uzmanların katılımıyla gerçekleştirilen bir panel sonucunda geliştirilmiştir. Nicel veriler betimleyici analizle incelenmiştir. Fiziksel aktivite ve spor derslerinin ders izlenmelerinin kodlanmasından elde edilen veriler, derslerin %72,95 genel alan bilgisi ve %7,98 özelleşmiş alan bilgisi odaklı olarak işlendiğini ortaya koymaktadır. Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilerin tümevarımsal tematik analizi sonucunda üç ana tema ortaya çıkmıştır: öğretimi yapılandırma, sporlarla ilgili bilgi ve becerilere sahip olma ve öğretimi değerlendirme. Ayrıca alt temalar incelendiğinde verilerin %83,25'lik bölümünün genel alan bilgisine, %16,25'lik bölümünün ise özelleşmiş alan bilgisine yönelik olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarında okutulan fiziksel aktivite ve spor derslerinin öğretmen adaylarının öğretmenlik becerisini geliştirmekten ziyade sporlardaki performanslarını yükseltmeyi amaçlayan genel alan bilgisi odaklı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Beden eğitimi, Öğretim programı, Öğretmen yeterliliği, Pratiğe dayalı öğretmen yetiştirme*

ABSTRACT

Content knowledge refers to the knowledge teachers need to teach a subject or skill effectively. This is emphasized in both national and international teaching standards, with teacher education syllabi playing a key role in developing such qualifications. This study aimed to examine the physical activity and sports courses in physical education teacher education undergraduate programs in terms of common content knowledge (performance-focused) and specialized content knowledge (teaching-focused). A mixed-methods sequential explanatory design was used. Twenty-one universities, three from each of Türkiye's seven geographical regions, were selected through random sampling. In the quantitative phase, 168 physical activity and sports course syllabi were coded for content knowledge. In the qualitative phase, semi-structured interviews were conducted with nine faculty members who teach these courses. The interview questions, developed by a panel of experts, were based on insights from the quantitative data. Descriptive analysis of the syllabi showed that 72.95% focused on common content knowledge, while only 7.98% addressed specialized content knowledge. Thematic analysis of interview data revealed three main themes: construction of teaching, knowledge, and skills related to sports, and evaluation of teaching. Further analysis showed that 83.25% of interview responses related to common content knowledge, and 16.25% to specialized content knowledge. In conclusion, physical activity and sports courses in physical education teacher education programs are primarily centered on common content knowledge aimed at sports performance, rather than on developing the teaching-specific skills of pre-service physical education teachers.

Keywords: *Physical education, Curriculum, Teacher qualification, Practice-based teacher education*

GİRİŞ

Alan bilgisi öğretmenlerin öğrencilere bir konuyu ya da beceriyi öğretmek için ihtiyaç duydukları bilgidir (Ball ve diğ., 2008; Shulman, 1986). Ball ve diğerleri (2008) alan bilgisi kavramının kavramsallaştırılması konusunda genel eğitimde önemli bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaya göre alan bilgisi genel alan bilgisi ve özelleşmiş alan bilgisi olarak iki bölümde incelenmiştir. Bu kavramsallaştırma Ward (2009) tarafından beden eğitimi ve spor alanına uyarlanmıştır. Genel alan bilgisi, performansın sergilenmesi için öğrenenlerin ihtiyaç duyduğu bilgi türüdür. Performans, teknik, taktik, oyun, güvenlik ve görgü kuralları bilgisi genel alan bilgisinin beden eğitimindeki alt boyutlarını oluşturmaktadır (Tsuda ve diğ., 2019a; Ward, 2009). Örneğin; bir öğrencinin futbolda başarılı performans gösterebilmesi için ayak içi pas vermesi (teknik), ver-kaç yaparak boş alana hareketlenmesi (taktik) ve ver-kaç esnasında ofsayta yakalanmaması (oyun kuralı) genel alan bilgisi kapsamında yer alır. Öğretmenlerin bir içeriği ya da beceriyi öğretmesi için genel alan bilgisinin yanında özelleşmiş alan bilgisine sahip olmaları gerekir (Ball ve diğ., 2008). Özelleşmiş alan bilgisinin alt boyutlarında ise öğretim tasarımı geliştirme, öğretim tasarımı sunumu ve öğrenci hataları bilgisi yer almaktadır (Tsuda ve diğ., 2019a; Ward, 2009). Öğretmenin ayak içi pas tekniğini basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde basamaklayarak öğretmesi, tekniğin kritik özelliklerine yönelik anlatım ve gösterim yapması, ayak içi pas vermede öğrencilerin yaptığı hatalara yönelik iyileştirmeler sunması özelleşmiş alan bilgisine örnek olarak gösterilebilir. Tablo 1’de genel alan bilgisi (öğrenenlerin ihtiyaç duyduğu bilgi) ve özelleşmiş alan bilgisine (öğretmenin ihtiyaç duyduğu bilgi) yönelik örnekler sunulmuştur.

Tablo 1

Alan Bilgisi Boyutları ve Örnekleri

Alan Bilgisi	Alt Boyutlar	Örnek
Genel Alan Bilgisi	Performans	Korfbolda V atış gerçekleştirmek
	Teknik	Futbolda ayak içi pasta topun merkezine temas etmek
	Taktik	Voleybolda servisi smaçörün üzerine kullanmak
	Oyun kuralı	Basketbolda hücum süresinin 24 saniye olduğunu bilmek
	Güvenlik kuralı	Müsabaka öncesi ısınma yapmak
	Görgü kuralı	Maç sonrası rakibi tebrik etmek
Özelleşmiş Alan Bilgisi	Öğretim tasarımı geliştirme	Hentbolda temel pas için 15x10 m alanda 3’e 0 pas oyunundan, aktif savunmalı 3’e 3 mini pas oyununa giden bir öğretim basamaklaması oluşturmak.
	Öğretim tasarımı sunumu	Pickleballda dink tekniğinin sunumu: • Demo: Dink tekniğinin doğru örüntüsünü göstermek. • Açıklama: Dink vuruşunun nasıl sergilendiğini kısa ve anlaşılır ifadelerle betimlemek (Dizler hafifçe bükülü şekilde topla önde buluş. Vuruş esnasında raketin merkeziyle topun altına temas et ve kısa bir salınımla- bir sarkaç gibi- vuruşu tamamla. Başarılı bir vuruş için top küçük bir gökkuşağı gibi yay çizerek rakibin vollesiz bölgesine düşmeli. Vuruş sonrası tekrar hazır pozisyona döndüğüne emin olmalısın).
	Öğrenci hataları bilgisi	Cimnastikte öne taklada çene göğse temas etmediğinde araya sünger koyarak takla atmasını istemek.

Son yıllarda alan bilgisine yönelik çalışmaların arttığı görülmektedir (Dervent ve diğ., 2020a; Hastie, 2022; Tsuda ve diğ., 2019a). Genel alan bilgisine yönelik yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak bilgi testi geliştirmeye (Bilgiç ve diğ., 2024; Dervent ve diğ., 2018a; Dervent ve diğ., 2020b; Devrilmez ve diğ., 2019b; Devrilmez ve diğ., 2023; Tsuda ve diğ., 2022) ve genel alan bilgisi düzeyini ölçmeye (Dervent ve diğ., 2020a; Devrilmez ve Dervent, 2019a; Erdem ve diğ., 2023) yönelik olduğu görülmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğrencilerin genel alan bilgisi düzeylerini inceleyen çalışmalardan elde edilen bulgular incelendiğinde bilgi düzeylerinin düşük olduğu (Dervent ve diğ., 2020a; Devrilmez ve Dervent, 2019a; Erdem ve diğ., 2023) ancak genel alan bilgisi odaklı öğretim sonrası bu düzeyin istenen seviyeye ulaştığı görülmektedir (Devrilmez ve diğ., 2019a; Tsuda ve diğ., 2019a). Özelleşmiş alan bilgisine yönelik çalışmaların ise bilgi düzeyi belirleme (Dervent ve diğ., 2020a; Devrilmez ve Dervent, 2019a; Erdem ve diğ., 2023), beden eğitimi öğretmenleri ve adaylarına yönelik özelleşmiş alan bilgisi odaklı müdahaleler (Devrilmez ve Dervent, 2019b; Tsuda ve diğ., 2019a; Ward ve diğ., 2018b) ve bu müdahaleler sonrası öğrenci performanslarının değerlendirilmesine yönelik olduğu görülmektedir (Chang ve diğ., 2020; Güner Dalar, 2023; Iserbyt ve diğ., 2020). Sözü edilen çalışmalardan elde edilen bazı bulgulardaki benzerlikler dikkat çekicidir. Bulgular; katılımcıların özelleşmiş alan bilgisi düzeylerinin istenen seviyeden düşük olduğu (Dervent ve diğ., 2020a; Devrilmez ve Dervent, 2019a; Erdem ve diğ., 2023) ancak yapılan müdahaleler sonrası özelleşmiş alan bilgisinin etkili öğretim için gerekli düzeye ulaştığı (Devrilmez ve Dervent, 2019b; Tsuda ve diğ., 2019a; Ward ve diğ., 2018b) ve böylece öğrenci öğrenmelerinde iyileşme sağladığını ortaya koymaktadır (Chang ve diğ., 2020; Güner Dalar, 2023; Iserbyt ve diğ., 2020).

Alan bilgisine verilen önemin yansımaları uluslararası programlarda da görülmektedir. Amerika Sağlık ve Beden Eğitmciler Topluluğu (The Society of Health and Physical Educators America [SHAPE]), beden öğretmeni adayları için belirlediği standartlarda alan bilgisine vurgu yapmıştır. Standart 1 Alan ve Temel Bilgi bölümünde “beden eğitimi öğretmen adayları genel alan ve özelleşmiş alan bilgisine yönelik anlayış gösterirler...” ifadesiyle öğretmen adaylarının bu bilgiye sahip olması gerektiğini belirlemiştir (SHAPE, 2017). İngiltere Eğitim Departmanı Öğretmen Standartları birinci bölümünde “öğrencilerin yeteneklerinin ve ön bilgilerinin farkında olun ve öğretimi bunların üzerine inşa edecek şekilde planlayın” önermesinde bulunmaktadır (Department for Education, 2021). Bu önermenin öğretmenlerin öğrettiği konulara yönelik bilgiye sahip olması gerekliliğine işaret ettiği düşünülmektedir (Department for Education, 2021).

Bu eğilim, ulusal öğretmenlik yeterliklerine (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017), üniversitelerin öğretmenlik lisans programlarına (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2018b) ve kamuya öğretmen alımı sınavına (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2019a) yansımıştır. MEB (2017) tarafından Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliliği mesleki bilgi, mesleki beceri ve tutum ile değerler olarak üç yeterlilik alanına ayrılmıştır. Mesleki bilgi yeterlilik alanında yer alan “kuramsal bilgiye, olgusal bilgiye ve öğretim programına ait bilgileri bilme” (MEB, 2017), mesleki beceri yeterlilik alanında yer alan “öğretim süreçlerini etkin planlama” (MEB, 2017), “öğrenciler için etkili öğrenme ortamı hazırlama” (MEB, 2017), “öğrenme öğretme sürecini etkili yürütme” (MEB, 2017) gibi vurgular alan bilgisi ile ilişkilendirilebilir.

YÖK öğretmen yetiştirme programlarında yaptığı güncellemede Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programında cimmastik, atletizm, yüzme, takım sporları, raket sporları ve doğa sporları ders içeriklerinde ilgili spor dalının teknik, taktik ve oyun kuralları bilgisinin yanı sıra hata tespiti ve öğretim bilgisi/becerilerine yönelik kavramlar yer almaktadır (YÖK, 2018a). MEB ve YÖK programlarındaki bu güncellemeler ÖSYM tarafından yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavında (KPSS) da görülmektedir. 2019 yılı itibarıyla KPSS beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümüne öğretmenlik alan bilgisi sınavı getirilmiştir (ÖSYM, 2019a). Öğretmenlik alan bilgisi sınavı konu dağılımları

incelendiğinde sınavın %20'lik bölümü fiziksel aktivite ve sporlara (atletizm, cimnastik, halk oyunları, takım sporları ile ritim eğitimi ve dans) yönelik sorulardan oluşmaktadır (ÖSYM, 2019a). Bu sorular sporların teknik, taktik bilgisi, oyun kurallarının yanı sıra öğrenci hata tespiti ile öğretim tasarımı kapsamaktadır (ÖSYM, 2019b, 2020, 2021, 2022, 2023).

Güncel öğretmenlik politikalarında (MEB, 2017; YÖK, 2018a) göze çarpan alan bilgisi vurgusunun beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarındaki derslerin işlenişine ne düzeyde yansıdığı merak konusudur. Bu bağlamda; bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarında yürütülen fiziksel aktivite ve spor derslerinin genel alan bilgisi (performans odaklı) ve özelleşmiş alan bilgisi (öğretmenlik odaklı) açısından incelenmesidir. Önceki ulusal alan bilgisi analizine (Dervent ve diğ., 2020a) nazaran daha fazla kategoride fiziksel aktivite ve spor dersinin incelemeye dahil edilmesi ile literatürdeki bulgulara daha geniş kapsamlı bir anlayış getirilmesi beklenmektedir. Öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmeler yoluyla program güncellemelerinin pratiğe ne şekilde aktarıldığı da elde edilen bulgularla anlaşılabilir.

Bu çalışmanın nicel kısmında (ders izlencesi incelemesi) cevap bulmaya çalışılan araştırma sorusu şu şekildedir: Beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında yürütülen fiziksel aktivite ve spor derslerinin alan bilgisi açısından odak noktaları nelerdir? Bu kısımda ölçme ve değerlendirmeyle ilgili yeterli veriye ulaşılamadığından ve öğretim elemanlarının pratikteki ders işleyişlerini keşfetmek amacıyla araştırmaya nitel boyut eklenmiştir. Nitel kısımdaki (yarı yapılandırılmış görüşme) araştırma sorusu ise: Öğretim elemanlarının ders izlencelerini pratiğe aktarırken esas aldıkları odak noktalar nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 29 Mart 2022 tarihinde 254196 sayılı etik kurul onayı alınarak yürütülmüştür. Görüşmeye gönüllü olarak katılan öğretim elemanlarından Helsinki Bildirgesine uygun olarak ve katılımcılardan imzalı onam formu alınmıştır.

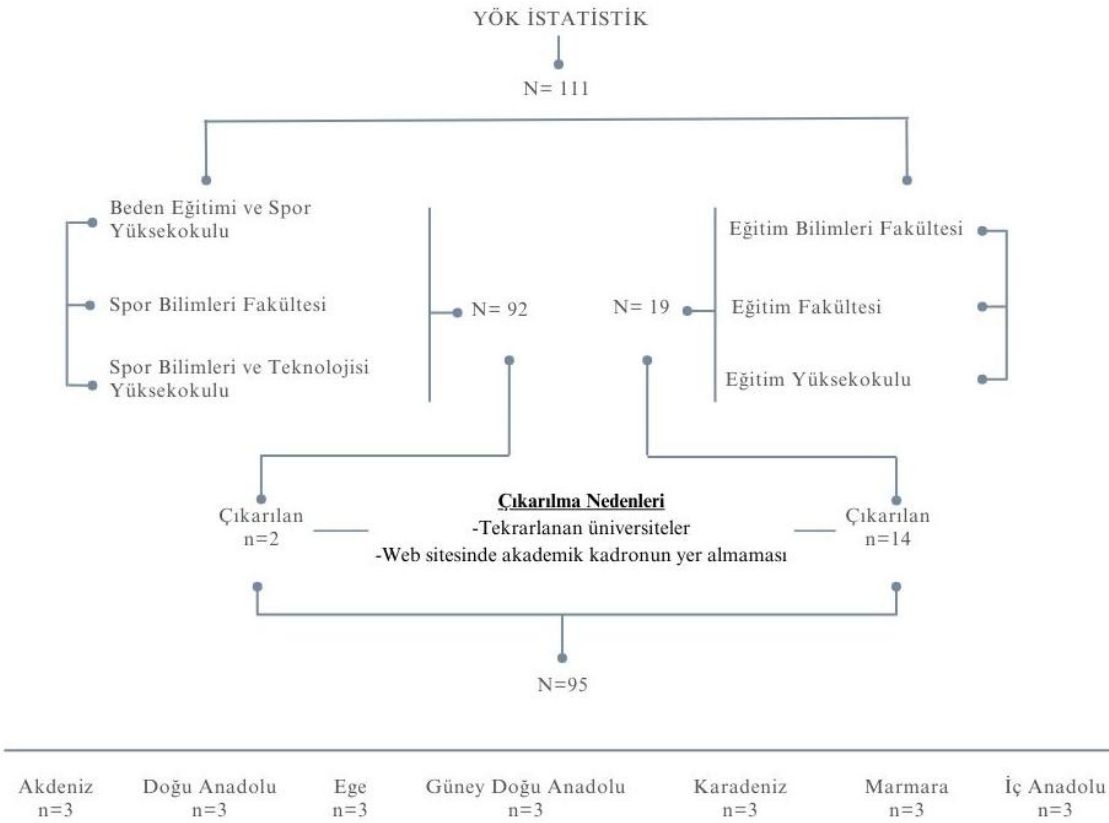
Araştırma Modeli: Çalışmada açıklayıcı sıralı desendeki karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desende araştırma sorularına cevap aramak için öncelikle nicel veriler toplanır ve analiz edilir. Ardından nitel verilerle nicel bulgular derinlemesine açıklanmaya çalışılır (Creswell ve Creswell, 2021). Bu çalışmanın nicel kısmında beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarında yürütülen fiziksel aktivite ve spor derslerine ait ders izlencelerinin kodlanması ile toplanan veriler; nitel kısmını ise fiziksel aktivite ve spor derslerini yürüten öğretim elemanları ile yarı yapılandırılmış formda yapılan görüşmelerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Katılımcılar: YÖK resmi internet sitesinin incelenmesiyle Türkiye'de beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programı bulunan 111 fakülte ve yüksekokul tespit edilmiştir (YÖK Bilgi Yönetim Sistemi, 2023). Üniversitelere ait resmî internet sitelerinin ve akademik kadroların kontrolü sonrası tekrarlanan veriler dışarıda bırakılmıştır. Buna göre belirlenen toplam 95 fakülte ve yüksekokuldaki lisans programları çalışmanın evrenini oluşturmuştur (Şekil 1). Her bir coğrafi bölgeden üç üniversite orantısız tabakalı örnekleme yöntemiyle rastgele belirlenmiştir (Mertens, 2015). Orantısız tabakalı örneklemede evren içindeki oran göz ardı edilmiştir ve üniversite sayısı azaltılarak incelenecek ders izlencesi sayısı sınırlandırılmıştır (Koç Başaran, 2017; Mertens, 2015). Buna göre Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinin her birinden üç farklı üniversitenin 21 beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Ders izlencesi incelemesinden sonra fiziksel aktivite ve spor derslerinin öğretim elemanlarıyla çevrim içi ortamda yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan öğretim elemanlarının farklı özellikler taşıması için cinsiyet, mesleki deneyim yılı, ders verdiği üniversitenin coğrafi bölgesi, okuttuğu fiziksel aktivite ve spor derslerinin

farklılığı mümkün olduğunca sağlanmaya çalışılarak maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğretim elemanlarına ulaşmak için sırasıyla; (a) bölüm başkanlarına bilgilendirme ve görüşme isteği e-posta ile iletilmiştir, (b) geri dönüş alınamaması durumunda bir hafta sonra bölüm başkanlarına hatırlatma e-postası gönderilmiştir, (c) ilk iki adım sonrası geri dönüş alınmayan bölüm başkanlıklarının resmi internet sitesi üzerinden ulaşılan ofis telefon numaraları aranarak dersin öğretim elemanlarıyla iletişim kurulmaya çalışılmıştır, (d) yukarıda sözü edilen adımlarda yeteri kadar öğretim elemanına ulaşılamadığından o ana dek görüşme yapılmış katılımcılar aracılığıyla belirlenen öğretim elemanlarına kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Sonuç olarak dokuz öğretim elemanı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların dördü kadın, beşi erkektir. Öğretim elemanları atletizm, basketbol, cimmastik, kayak, ritim eğitimi ve dans, tenis ve yüzme derslerini yedi farklı üniversitede vermektedir. Katılımcılar, 1 ile 22 yıl arasında değişen öğretmenlik ve antrenörlük deneyimlerine sahiptirler. Ayrıca öğretim elemanı olarak 1 ile 20 yıl arasında değişen mesleki deneyimleri bulunmaktadır.

Şekil 1

Örnekleme Grubu

Veri Toplama Araçları: Araştırmaların verileri 2023-2024 eğitim öğretim döneminde elde edilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları aşağıda sunulmuştur.

Ders izlemleri: Türkiye’de yüksek öğretim programlarının çerçevesi YÖK tarafından merkezi olarak hazırlanır. Çerçeve de ders kategorileri, ders dağılım yüzdesi, alınacak kredi, ders sayısı ve saati belirlenmektedir. Ders kategorilerinde alan bilgisi, genel kültür ve meslek bilgisi dersleri yer almaktadır (YÖK, 2018b). Örneğin; beden eğitiminde meslek bilgisi derslerinde 86 kredi, 56 saat ders yer almaktadır. Alan eğitimi derslerinde ise 112 kredilik ve 87 saat ders verilmektedir (YÖK, 2018a). YÖK (2020) aldığı kararla alan bilgisi, genel kültür ve meslek bilgisi ders

kategorilerinin ve bu kategorilerdeki ders sayısı, saati, kredileri ile yoğunluklarının göz önünde bulundurulması koşuluyla üniversitelere yetki devri yaparak üniversitelerin öğretim programlarını oluşturmada esneklik sağlamıştır. Fiziksel aktivite ve spor derslerine ait izlencelere üniversitelerin resmî web sitelerinden ulaşılmıştır. Ulaşılan ders izlenceleri bilgi paketinin izlence, ders planı, vb. olarak adlandırıldığı da görülmüştür. Analize dahil edilen ders izlenceleri, MEB 5-12. sınıflar, beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarında yer alan fiziksel aktivite ve spor kategorileri esas alınarak belirlenmiştir (MEB, 2018a, 2018b). Buna göre; bireysel sporlar, cimmastik, doğa sporları, halk dansları, raket ve uzun saplı araçlarla yapılan sporlar, ritim eğitimi ve dans, takım sporları ile su sporlarından rastgele seçilen 21 üniversite belirlenmiştir. Bu üniversitelerde öğretilen toplam 168 fiziksel aktivite ve spor dersinin izlencesi analize dahil edilmiştir. Üniversitelerin resmî internet siteleri üzerinden ulaşılan ders izlencelerinde yer alan bilgilerden dersin amacı, dersin kazanımları ve içerikler (haftalık konular) çalışmaya dahil edilmiştir. Ders izlencelerinde yer alan bilgilerden ön koşullar, dersin mesleki gelişime katkısı, kaynaklar gibi bölümler araştırma problemi kapsamında yer almadığından analiz kapsamına alınmamıştır. Öğretim yöntem ve teknikleri ise ders izlencelerinde ilgili bölümün çoğunlukla boş bırakılması nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca ders izlencelerinde yer alan ölçme ve değerlendirme bölümü, yeterli bilgi içermediğinden (vize, final, ödev, vb. kısa ifadeler) analiz dışında bırakılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler: Görüşme formunda yedi soru yer almıştır (Ek-1). Sorular, nicel verilerin incelenmesi sonrası alan bilgisi konusunda uluslararası birliklere üye iki akademisyen ve alanda çalışmaları bulunan bir doktora öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen bir panel sonucunda geliştirilmiştir. Sorular nicel verilerin tüm boyutlarıyla aydınlatamadığı araştırma sorusunu yanıtlayabilmek için oluşturulmuştur. Seçilen ders izlencelerinde ölçme ve değerlendirme bölümünde detaylı bilgiye ulaşamadığından sorulardan üç tanesi buna yönelik oluşturulmuştur. Örneğin; “Dersinizde başarılı olmak için öğrencilerinizden beklenen performans kriterleri nelerdir?” sorusu bu amaçla hazırlanmıştır. Diğer dört soru ise dersin amacı ve içeriğine yönelik sorulmuştur. Örneğin; “Dersinizdeki öğretmen adaylarına hangi becerileri kazandırmayı hedefliyorsunuz?” sorusu dersin amacı ve içeriğine yönelik verilere ulaşılmasını sağlamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler çevrim içi ortamda çalışmadaki iki araştırmacı tarafından yürütülmüş ve ortalama 30 dakika sürmüştür.

Veri Analizi: Nicel veriler betimleyici analizle incelenmiş, ders izlenceleri sıklık ve yüzdelik olarak raporlanmıştır (Aldrich ve Cunningham, 2016). Kodlamalar; genel alan bilgisi, özelleşmiş alan bilgisi ve kodlanamayan bilgi olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmıştır. Genel alan bilgisinde; performans, teknik, taktik, oyun kuralları, güvenlik kuralları ve görgü kuralları bilgisi olmak üzere altı alt kategoride kodlama yapılmıştır. Özelleşmiş alan bilgisinde; öğretim tasarımı ve sunumu ile öğrenci hataları bilgileri olmak üzere iki alt kategoride kodlama yapılmıştır. Genel alan bilgisi ve özelleşmiş alan bilgisi kodlarına dahil edilemeyen ifadeler ise kodlanamayan bilgi kategorisinde yer almıştır. Kodlama kategorileri ve örnekleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Alan Bilgisi Alt Boyutlarına Göre Kodlanan Ders İzlençelerinde Yer Alan İfadelere Yönelik Örnekler

	Kodlamalar	Örnek kodlama
Genel Alan Bilgisi	Performans	Cimnastik ile ilgili temel becerileri uygulayabilme
	Teknik bilgisi	Basketbolda top sürme çeşitleri
	Taktik bilgisi	Futbolda savunma grup ve takım taktiği
	Oyun kuralları bilgisi	Masa tenisi oyun kurallarını bilir
	Güvenlik kuralları bilgisi	Cimnastik ısınma ve esneklik çalışmaları
	Görgü kuralları bilgisi	İzcilikte doğayı korumayı öğrenir
Özelleşmiş Alan Bilgisi	Öğretim tasarımı ve sunumu bilgisi	Mendil oyununun basamaklamalarının teorisi ve yöntemi
	Öğrenci hataları bilgisi	Voleybolda parmak pas tekniğinde sık karşılaşılan hatalar
Diğer	Kodlanamayan bilgi	Uzakdoğu sporlarının geçmişini bilmek

Nicel verilerin (ders izlencesi incelemesi) araştırma sorusunu yeterince cevaplayamadığı noktaları aydınlatmak için yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel verilere başvurulmuş böylelikle bulgular araştırma amacına uygun olarak bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Nitel veriler tümevarımsal tematik analiz ile incelenmiştir (Braun ve Clarke, 2012, 2022). Tümevarımsal tematik analizde, araştırmacılar veri setindeki deneyimlerin ortak noktalarını belirleyerek örüntüleri (temaları) sistematik olarak organize etmiş ve bu ortak noktaları anlamlandırarak içgörü sunmaya çalışmışlardır. Araştırmacılar örüntüleri belirlerken araştırma sorusuna yönelik cevapların veri setinde kapladığı yerlerini/büyükliklerini ve tekrarlanma sıklıklarını dikkate almışlardır (Braun ve Clarke, 2012, 2022). Ayrıca kodlanan verileri sayısal ve sembolik olarak ifade edebilmek için büyüklük kodlaması yapılmıştır (Saldana, 2016). Görüşme kayıtları harfi harfine çözümlenerek yazıya dökülmüştür. Görüşme kayıtları iki kodlayıcı tarafından ayrı ayrı okunarak benzer anlamlar saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerin her biri sırasıyla temaları iyileştirmek ya da yeniden düzenlemek için incelenmiştir.

Kodlayıcı güvenirliliği: Ders izlenceleri ve görüşme kayıtları, beden eğitiminde alan bilgisine yönelik teorik çerçeve, kavramlar ve araştırmaların incelendiği bir yüksek lisans dersini başarıyla tamamlamış araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Sözü edilen araştırmacılar kodlamaya başlamadan önce kodlayıcı güvenirliliğini sağlamak için üç aşamadan oluşan kodlayıcı eğitime tabi tutulmuştur. İlk aşamada; kodlayıcılar bir dersin ders izlencesini bu makalenin üçüncü yazarı da olan bir uzman gözetiminde alan bilgisine yönelik ortak bir anlayış oluşturulması amacıyla genel ve özelleşmiş alan bilgisi alt boyutlarına göre kategorize ederek kodlamışlardır. Bu aşamada alt boyutların kapsamı, ders izlencesindeki karşılıkları ışığında belirlenmiştir. Ardından, kodlayıcılar farklı üniversitelerden sekiz kategoriye içeren ve araştırmaya dahil edilmeyen ders izlencelerini ayrı olarak kodlamıştır. Kodlama sonrası uzman gözetiminde karşılaştırma yapılmış, görüş ayrılıkları tespit edilmiş ve uzlaşma sağlanmıştır. Son olarak, çeşitli üniversitelerden seçilen farklı kategorilerdeki 55 ders izlencesini (toplam ders izlencelerinin %33'ü) kodlayıcılar yine ayrı ayrı kodlamış ve kodlama tutarlılıkları belirlenmiştir. Kodlayıcılar arası uyumu belirlemek amacıyla
$$\frac{\text{uzlaşılan sayı}}{(\text{uzlaşılan sayı} + \text{uzlaşılmayan sayı})} \times 100$$
 formülü kullanılmıştır. Buna göre iki kodlayıcı arasındaki uyum %92,26 olarak yüksek bulunmuştur (Van der Mars, 1989). Bu aşamadan sonra kalan 113 ders izlencesi eşit olarak paylaşılarak iki kodlayıcı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır.

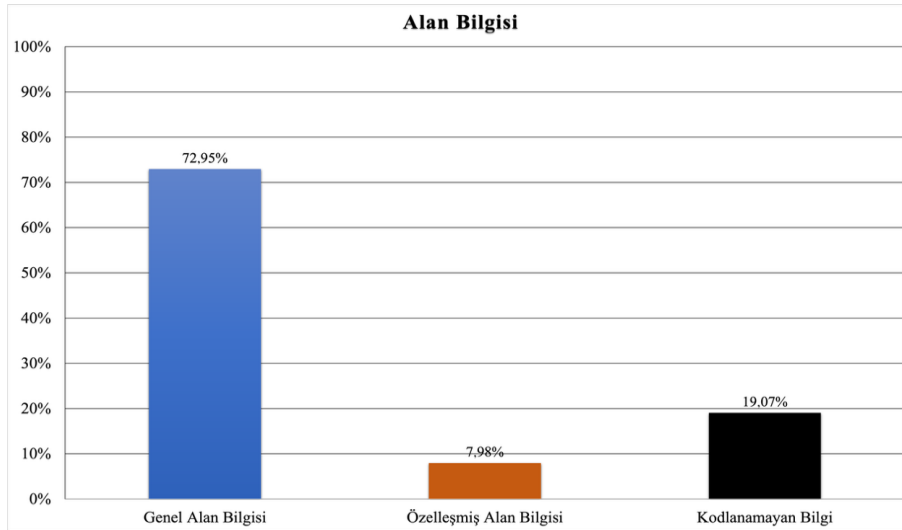
BULGULAR

Açıklayıcı sıralı desendeki bu karma araştırmadan elde edilen nicel ve nitel bulgular aşağıda sunulmuştur.

Ders İzlemlerinden Elde Edilen Nicel Bulgular: Elde edilen veriler betimleyici analize göre yüzdesel olarak değerlendirilmiş, alan bilgisi ve alt boyutlar olarak iki kategoride sunulmuştur.

Şekil 2

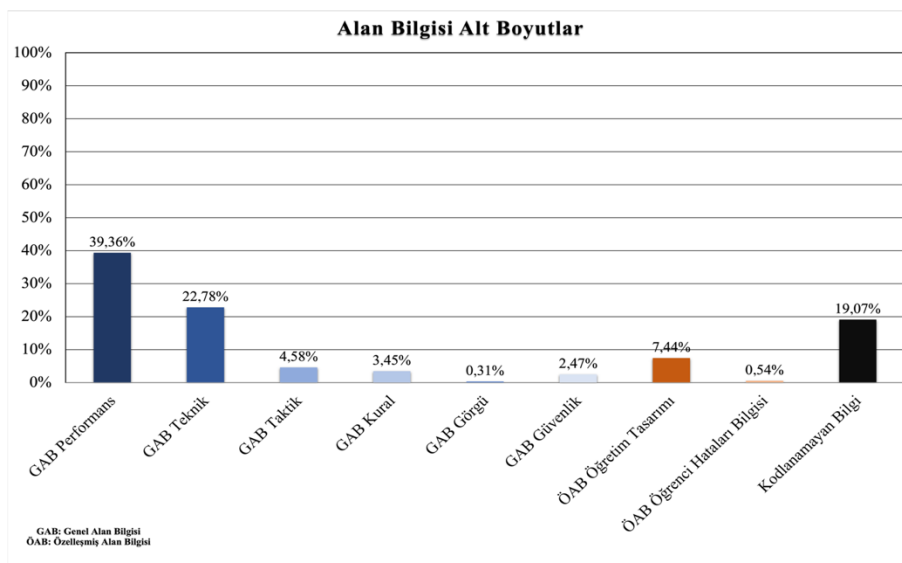
Ders İzlemlerinin Alan Bilgisi Kategorilerine Yönelik Gösterimi

Yapılan kodlama sonrasında fiziksel aktivite ve spor dersi ders izlemlerinin %72,95 genel alan bilgisi ve %7,98 özelleşmiş alan bilgisi odaklı olduğu belirlenmiştir. Kodlanmayan bilgi oranının ise %19,07 olduğu tespit edilmiştir (Şekil 2).

Şekil 3

Ders İzlemlerinin Alan Bilgisi Kategorilerinin Alt Boyutlarına Yönelik Gösterimi

Alt boyutlara göre yapılan incelemede en çok kodlanan kategoriler genel alan bilgisine ait olan performans (%39,36) ve teknik (%22,78) alt boyutlarının, kodlanan tüm ders izlemlerinin %62,14'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir. Özelleşmiş alan bilgisinde en çok kodlanan alt boyut %7,44 ile öğretim tasarımıdır (Şekil 3).

Görüşmelerden Elde Edilen Nitel Bulgular: Görüşmelerden elde edilen nitel veriler üç ana temada sunulmuştur: (a) öğretimi yapılandırma, (b) sporlarla ilgili bilgi ve becerilere sahip olma ve (c) öğretimi değerlendirme (Tablo 3). Elde edilen bulgularda öğretim tasarımının sunumu ve hata tespiti alt boyutları özelleşmiş alan bilgisiyle ilişkilendirilirken kalan alt boyutlar genel alan bilgisiyle ilişkilendirilmektedir. Bu kapsamda görüşmelerdeki verilerin %16,25'lik bölümü özelleşmiş alan bilgisine, %83,25'lik bölüm genel alan bilgisine yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3

Görüşmelerden Elde Edilen Nitel Verilerin Temaları

Temalar	n	Katılımcılar
Öğretimi Yapılandırma	27 (%36,90)	
Dersin işlenişi	14 (%51,85)	K3, K4, K5, K7
Öğretim tasarımının sunumu	8 (%29,63)	K2, K6, K7, K8, K9
Hata tespiti	5 (%18,52)	K2, K5, K6, K9
Sporlarla ilgili Bilgi ve Becerilere Sahip Olma	38 (%45,24)	
Oyun kurallarını bilme	5 (%13,16)	K1, K2, K3, K7, K8
Performans sergileme	22 (%57,90)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9
Teknik bilgiye sahip olma	9 (%23,68)	K1, K3, K4, K5, K7, K8
Sporda güvenlik	2 (%5,26)	K6
Öğretimi Değerlendirme	15 (%17,86)	
Tekniğin değerlendirilmesi	6 (%40,00)	K1, K3, K4, K6
Kural bilgisinin değerlendirilmesi	2 (%13,33)	K1, K3
Performansın değerlendirilmesi	7 (%46,67)	K4, K5, K6, K8

Tema 1: Öğretimi yapılandırma: Öğretimi yapılandırma teması görüşmelerden elde edilen veriler, %36,90'lık bölümünü oluşturmaktadır. Bu temada dersin işlenişi, öğretim tasarımının sunumu ve hata tespiti alt boyutları yer almaktadır.

Dersin işlenişi alt boyutunda öğretim elemanlarının ders kapsamında belirlenen hedeflere yönelik hangi uygulamaları yaptıklarını vurgulamıştır. Yedi yıldır öğretim elemanı olan Katılımcı 7 ders yapılandırmasını şu şekilde ifade etmiştir: “*Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ise öğrenciler, alan bilgisi ve alan sınavına yönelik ders işliyorum.*”

Katılımcı 4, yirmi yıldır öğretim elemanı olarak görev yapmaktadır. O ise görüşünü aşağıdaki gibi aktarmıştır:

“*Derste farklı ritimler veriyorum. Dört dörtlüğün dışında dokuz sekizlik olsun, iki dörtlük ritimleri nasıl yazacağı ve ritmi nasıl çıkaracağı ile ilgili hem öğretiyorum hem de uygulatıyorum. İkinci bölümde de hatırlama-unutma ile ilgili çalışmalar yapıyorum.*”

Öğretim tasarımı ve sunumu alt boyutunda öğretim elemanları ders uygulamalarındaki tasarımların nasıl gerçekleştirdiklerini dair bilgiyi aktarmıştır. On yıllık öğretmenlik deneyimin yanında 12 yıldır öğretim elemanı olarak görev yapmakta olan Katılımcı 2: *“Turnike nasıl öğretilir, adımlama nasıl öğretilir, sağ-sol turnike... Basamaklamalarını öğretiyorum.”*

Katılımcı 9 hata tespitini belirlemede kullandığı yöntemi *“İkişer kişi görevlendiriyoruz. Herkes birbirini kontrol etsin hata yaptığında uyarsın diyoruz. En sonda da kendilerini bazı durumlarda videoya çekip kendi performanslarını görmelerini sağlıyoruz. Bunun neticesinde de hata yapıp yapmadıklarını kendileri kontrol ediyor.”* şeklinde örneklendirerek açıklamıştır.

Tema 2: Sporlarla ilgili bilgi ve becerilere sahip olma: Sporlarla ilgili bilgi ve becerilere sahip olma ana teması %45,24'lük kısmı oluşturmaktadır. Bu kısımda oyun kurallarını bilme, performans sergileme, teknik bilgiye sahip olma ile sporda güvenlik alt boyutları yer almaktadır. Bu bölümdeki tüm alt temaların vurgusu genel alan bilgisine yöneliktir. Yirmi iki yıllık öğretmenlik deneyimine sahip ve iki yıldır öğretim elemanı olarak görev yapan Katılımcı 3, spor dalının öğretiminde oyun kurallarının bilinmesi ve öğretilmesi gerektiği vurgusunu yapmıştır:

“Basketbolun tarihçesi, basketbol oyun kuralları bir kere... Şimdi ilk etapta ben şöyle Türkiye Basketbol Federasyonunun resmi internet sitesinde basketbol oyun kuralları vardır PDF yaklaşık 200-250 sayfa. Bütün öğrencilerin o PDF formatını cep telefonlarına veyahut işte kullandıkları bilgisayara indirmesini isterim. Bir kere basketbolu öğreten, öğretecek birinin oyun kurallarını da öğrettiği bilgilerle birlikte oyun kurallarını da temel seviyede bilmesi ve bunu da aktarabilmesi gerek.”

Görüşmeye katılan öğretim elemanları, performans sergileme alt temasında spor dalına özgü tekniklerinin öğretmen adayı tarafından öğrenilip, bu tekniğin sergilenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Antrenörlük deneyiminin yanında yedi yıldır öğretim elemanı olan Katılımcı 6 performansın önemini *“Yapamazsak karşıdakine aktaramayız karşıdakine aktaramazsak takdir edersiniz ki biz öğretmeyiz...”* şeklinde vurgularken, 12 senelik öğretim elemanı olan Katılımcı 1 öğrencilerin belirli düzeyde performans sergilemesini şu şekilde vurgulamıştır:

“Kendi adıma amacım doğru tekniği verebilmek, öğretebilmek. Daha sonrası kendi çalışmalarına kalıyor. Dediğim gibi karşılıklı oynayabilecek beceriye gelebilirler istiyorum.”

Katılımcılar, teknik bilgiye sahip olma alt temasında sporla dalına ilişkin tekniklerin ve bu tekniklerin kritik özelliklerinin bilinmesi gerektiğini vurgulamışlardır:

“Bu vuruşları bilsinler. Vücut pozisyonları nasıl? Raket tutuşları nasıl? Forehand voleyi nasıl vururlar?” (Katılımcı 1).

“Ball handling çalışması ile başlıyoruz. Ball handling çalışmasından sonra top sürme, top sürmede dikkat edilecek hususlar akabinde duruşlar vardır.” (Katılımcı 3)

Katılımcı 6 sporda güvenlik ile ilgili vurgusunu *“25 metre yüzme havuzunu bir seferde gidip tek bir seferde dönmesine bakıyoruz hocam kendini kurtarsın istiyoruz.”* şeklinde belirtmiştir.

Tema 3: Öğretimi değerlendirme: Verilerin %17,86'lık kısmını oluşturan öğretimi değerlendirme temasında öğretim elemanları genel alan bilgisine yönelik olan teknik, kural bilgisi ve performans odaklı değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Katılımcı 1, iki sınav döneminde hangi tekniklere yönelik değerlendirme yaptığını aşağıdaki gibi belirtmiştir:

“Bir sınavı forehand bir sınavı backhand temel tekniğinden. Bir sınavı forehand vole ve backhand vole tekniğinden. Finalde ise hepsinden sorumlu tutarak bir değerlendirme yapıyorum.”

Öğretim elemanları sınavlarda spor dallarıyla ilgili oyun kurallarını değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı 3, dönem sonu ölçme ve değerlendirilmesinde soru-cevap şeklinde oyun kuralları bilgisini değerlendirdiğini ifade etmiştir:

“Bu arada finalde mesela oyun kuralları demiştim ya. Oyun kuralları ile alakalı da 1-2 tane teorik soru sorup da ne kadar hâkim... Tabii çok detay soru sormuyorum ama ne kadar hâkim oyun kurallarına onu da istiyorum.”

Performansın değerlendirilmesi alt temasında, öğretim elemanları sınavlarda spor dalıyla ilgili sergilenen performansı değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Dokuz yıldır üniversitede görev alan ve üç yıldır aktif olarak derslere giren Katılımcı 5 bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: *“Vize ve final gibi sınavlarda performans kriterlerimiz hareketi doğru uygulayabiliyor mu doğru komut veriyor mu?”*. Katılımcı 4 ise bireysel ve grup olarak performansları değerlendirdiğini vurgulamıştır: *“Finalde de mutlaka ikili Latin dans öğretiyorum yarisına kadar. Yarisından sonrasını kendisinin tamamlamasını istiyorum. Bir de grupça yaptıkları dans oluyor genelde.”*

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor öğretmenliği programlarında yürütülen fiziksel aktivite ve spor derslerinin genel alan bilgisi (performans odaklı) ve özelleşmiş alan bilgisi (öğretmenlik odaklı) açısından incelenmesidir. Yedi coğrafi bölgeden toplam 21 üniversitenin 168 fiziksel aktivite ve spor dersine ait ders izlencesi incelenerek kodlar oluşturulmuştur. Ardından dokuz öğretim elemanı ile yarı yapılandırılmış formda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kodlamalar sonucunda fiziksel aktivite ve spor derslerine ait ders izlencelerinin %72,95’inin genel alan bilgisi, %7,98’inin ise özelleşmiş alan bilgisi odaklı olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler öğretim elemanlarının öğrettikleri fiziksel aktivite ve spor derslerini çoğunlukla genel alan bilgisi odaklı (%83,25) işlediklerini göstermektedir. Buna göre üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarının ağırlıklı olarak öğretmen adayların ilgili spor dalındaki performansını geliştirmeye odaklanıldığı, öğretme becerisini geliştirmeye yönelik özelleşmiş alan bilgisinin göz ardı edildiği söylenebilir.

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarının ve bu programlarda okutulan derslerin ağırlıklı olarak genel alan bilgisi odaklı olduğu görülmüştür (Dervent ve diğ., 2020a; İnce ve diğ., 2012; Kim ve diğ., 2015; Ward ve diğ., 2012, 2013). Önceki araştırma bulguları Türkiye’de beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarının genel alan bilgisi odaklı olmasına rağmen (İnce ve diğ., 2012; Dervent ve diğ., 2020a) lisans öğrencilerine bu bilgi türünü kazandırmakta yetersiz kaldığını göstermektedir (Dervent ve diğ., 2020a). Almanya, Amerika, Belçika, Çin ve Güney Kore’de yapılan incelemeler, bu ülkelerdeki beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarının Türkiye’dekine benzer şekilde genel alan bilgisi odaklı olduklarını ortaya koymaktadır (Kim ve diğ., 2015; Ward ve diğ., 2012, 2013).

Hem ulusal hem de uluslararası beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarında, öğretmen adaylarının bir spor dalını öğretebilmesi için kural, teknik ve taktik bilgisine sahip olmasının yanı sıra belirli bir düzeyde performans sergilemesi gerektiği görüşü hakimdir (Dervent ve diğ., 2020a; Ward ve diğ., 2013). Önceki beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programının (YÖK, 2007) yürürlükte olduğu dönemde yapılmış bir araştırmada öğretim elemanlarının

uygulama derslerinde performansa ne denli önem verdikleri şu alıntıyla yansıtılmıştır: “Bir tekniği yapmadan nasıl öğretebilirsin?” (Dervent ve diğ., 2020a). Program (YÖK, 2018a) güncellense de performans odaklı öğretmen yetiştirme anlayışının pek bir değişikliğe uğramadığı bu araştırmaya dahil olan bir öğretim elemanının “Yapamazsak karşdakine aktaramayız...” ifadesinde de görülebilir.

Bir spor dalına özgü önceki deneyimlerin veya performansı geliştirmenin o spor dalının etkili olarak öğretilmesinde başlıca kriter olmadığı yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Kim ve diğ., 2010; Shutr, 2009; Ward ve diğ., 2018b). Bu bağlamda; YÖK, ÖSYM, MEB, SHAPE gibi kurumlar; öğrenci hatalarını tespit etmek, bu hatalara yönelik iyileştirmeler sunmak ya da farklı öğretim tasarımları geliştirmek gibi özelleşmiş alan bilgisi (öğretme becerisi) odaklı yeterlilik ve ölçütlere programlarında öncelik vermektedir.

Buna rağmen; ders izlenceleri ve görüşmelerden elde edilen bulgular, öğretim elemanlarının derslerini öğretmenlik becerisini geliştirmeye odaklanmaktan çok öğretmen adaylarının performanslarını artırmaya yönelik işlediklerini göstermektedir. Öğretmen adaylarının performansını artırmaya yönelik ders işlenmesinin nedeni bir spor dalında başarılı performans sergilendiğinde o spor dalının daha iyi öğretilebileceğine yönelik bir görüşün hâkim olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir (Dervent ve diğ., 2020a; Dervent ve diğ., 2022). Oysaki farklı bağlamlarda yapılan çalışmalar; öğretmenlik odaklı özelleşmiş alan bilgisi eğitime dahil olan beden eğitimi öğretmenleri ve adaylarının öğretmenlik performanslarının geliştiği (farklı öğretim tasarımları geliştirmek, öğrenme görevlerini uyarlamak, öğrencilerin performans hatalarını tespit etme, vb.) böylece öğrencilerinin performanslarının arttığını (uygun karar alma, başarılı teknik uygulama, genel oyun performansı, vb.) ortaya koymaktadır (Chang ve diğ., 2020; Devrilmez ve Dervent, 2019b; Güner Dalar, 2023; Iserbyt ve diğ., 2020; Kim, 2016; Tsuda ve diğ., 2019a; Ward ve diğ., 2018a). Sözü edilen araştırmalar ışığında ne performans ne de önceki uygulama (sporculuk) deneyimleri öğretmenlik becerisinin gelişimine katkı sağlar. Öğretmenlik becerisi sadece özelleşmiş alan bilgisine odaklanan eğitimlerle geliştirilebilir (Güner Dalar, 2023; Tsuda ve diğ., 2019a, 2019b; Ward ve diğ., 2018a, 2018b).

Öğretmen adaylarının performansını geliştirmeye yönelik öğretmen yetiştirme anlayışı öğretim elemanlarının ölçme ve değerlendirme uygulamalarında da kendini göstermektedir. Bu durum önceki program yürürlükteyken yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiğinden fiziksel aktivite ve spor dersleri açısından öğretmen yetiştirme pratiğinde bir değişiklik olmadığı söylenebilir (Dervent ve diğ., 2020a). Oysaki güncellenen beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programındaki fiziksel aktivite ve spor dersleri genel alan bilgisine yönelik içeriklerin yanında “...gözlem yapma, hata tespiti ve öğretim bilgisi/becerileri öğretimi” (YÖK, 2018a) gibi öğretmenlik becerisine yönelik özelleşmiş alan bilgisi odaklı içeriklere de yer vermektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular önceki araştırmalardaki gibi öğretmen yetiştirme programlarının yapılan güncellemelere karşın öğretmenlik odaklı olmaktan çok halen öğretmen adaylarının ilgili spor dalındaki performanslarını geliştirmeye odaklandığını göstermektedir. Bu nedenle, beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarının; “öğretim süreçlerini etkin planlama”, “öğrenciler için etkili öğrenme ortamı hazırlama” ve “öğrenme öğretme sürecini etkili yürütme” (MEB, 2017) gibi ulusal öğretmen yeterliliklerini göz ardı ettiği dolayısıyla bunları beden eğitimi öğretmen adaylarına kazandırmada yeterli kaldığı söylenebilir.

SONUÇ

Programlarda öğretmen adaylarına aktarılan bilgilerin, okullardaki öğretmenlik becerisine yansımadığına yönelik eleştirilere dayanarak öğretmen yetiştirme programlarının reforma ihtiyacı olduğu vurgulanmaktadır (Darling-Hammond, 2021; Korthagen, 2010). Ancak yapılan güncellemelerin kâğıt üzerinde kaldığı, değişimin uygulamaya

aktarılmasında yeterli olmadığı araştırma bulguları ışığında ifade edilebilir. Öğretmenlik becerisini ön plana alan program güncellemelerinin etkili olabilmesi için pratiğe dayalı öğretmen yetiştirme; uyarlanabilir öğretim, öğretim provaları, tekrarlı öğretim ve öğretim senaryoları gibi öğretmenlik becerisinin gelişiminde planlama, tasarım, öğretim ve değerlendirme süreçlerini bütüncül şekilde kapsayan uygulamaları içerir (Dervent ve diğ., 2025). Fiziksel aktivite ve spor derslerinde öğretmen adaylarının; yukarıda sözü edilen uygulamalar kapsamında hazırladıkları ders planları, ders planlarındaki öğretim tasarımları, tasarımların öğretimi ve sunumu, hata tespiti ve bunlara yönelik iyileştirmeleri akran öğretimi ve mikro öğretim seansları, yansımalar ya da doğrudan gözlemler yoluyla değerlendirmeye tabi tutulmaları programdaki güncellemelerin hayata geçmesine katkı sağlayabilir (Dervent ve diğ., 2025; Tsuda ve diğ., 2025).

Bu araştırmada farklı coğrafi bölgelerden rastgele seçilen üniversitelerin ders izlençelerine orantısız tabakalama örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Her bölgeden üç üniversitenin araştırmaya dahil edilmesinin evreni temsil etme konusunda yetersizlik yaratabileceği düşünülmektedir. Ayrıca görece az sayıda öğretim elemanı ile görüşme yapılması çalışmanın sınırlılıklarındandır. Ders izlençelerinin incelenmesi ve öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmeler dışında fiziksel aktivite ve spor derslerini yürüten öğretim elemanlarının derslerinin gerçek zamanlı olarak gözlemlenerek alan bilgisi açısından değerlendirilmesi sonraki çalışmalar için önerilebilir.

Yazar Katkısı:

1. **Nazım NAYIR:** Fikir/Kavram, Tasarım, Denetleme, Veri Toplama, Analiz-Yorum, Makale Yazımı
2. **Ashşah ATEŞOĞLU:** Fikir/Kavram, Tasarım, Denetleme, Veri Toplama, Analiz-Yorum, Makale Yazımı
3. **Fatih DERVENT:** Fikir/Kavram, Tasarım, Denetleme, Analiz-Yorum, Makale Yazımı, Eleştirel İnceleme
4. **Erhan DEVRİLMEZ:** Veri Toplama, Eleştirel İnceleme

Etik Kurul İzni ile İlgili Bilgiler

Kurul Adı: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Tarih: 29.03.2022

Sayı No: 254196

KAYNAKÇA

1. Akman Dömbekci, H., ve Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 141-160. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330>
2. Aldrich, J. O., ve Cunningham, J. B. (2016). *Using IBM SPSS statistics* (2nd ed., pp. 110-126). Sage, California.
3. Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
4. Ball, D. L., Thames, M. H., ve Phelps, G. (2008). Content knowledge for teaching: What makes it special? *Journal of Teacher Education*, 59(5), 389-407. <https://doi.org/10.1177/0022487108324554>
5. B Bilgiç, M., Uğurlu, A., Devrilmez, E., Dervent, F., ve Ward, P. (2024). Validation of a common content knowledge test for hiking and camping. *Journal of Teaching in Physical Education*, 43(3), 483-489. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2023-0203>
6. Braun, V., ve Clarke, V. (2012). *Thematic analysis*. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, ve K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology*, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological (pp. 57-71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>
7. Braun, V. ve Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. (pp. 33-69). Sage, London.
8. Chang, S. H., Ward, P., ve Goodway, J. D. (2020). The effect of a content knowledge teacher professional workshop on enacted pedagogical content knowledge and student learning in a throwing unit. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 25(5), 493-508. <https://doi.org/10.1080/17408989.2020.1743252>
9. Creswell, J. W., ve Creswell, J. D. (2021). *Araştırma tasarımı-nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. E. Karadağ). Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışmanın yayım tarihi, 2018).
10. Darling-Hammond, L. (2021). Defining teaching quality around the world. *European Journal of Teacher Education*, 44(3), 295-308. <https://doi.org/10.1080/02619768.2021.1919080>
11. Department for Education. (2021). Teachers' standards guidance for school leaders, school staff and governing bodies. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/61b73d6c8fa8f50384489c9a/Teachers_Standards_Dec_2021.pdf
12. Dervent, F., Devrilmez, E., İnce, M. L., ve Ward, P. (2018a). Beden eğitimi öğretmenleri için futbol genel alan bilgisi bilgi testinin güvenilirlik ve geçerliği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(1), 39-52. <https://doi.org/10.17644/sbd.326631>
13. Dervent, F., Devrilmez, E., İnce, M. L., ve Ward, P. (2020a). A national analysis of the content knowledge of Turkish physical education teacher education students. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 25(6), 613-628. <https://doi.org/10.1080/17408989.2020.1779682>
14. Dervent, F., Kurucan, A., Devrilmez, E., ve Ward, P. (2022). Relationships between university instructors' and preservice teachers' content knowledge. *European Physical Education Review*, 28(3), 686-703. <https://doi.org/10.1177/1356336X211072489>
15. Dervent, F., Tatlıcı, B. B., Küçük Yetgin, M., Devrilmez, E. (2020b). Beden eğitimi öğretmen adaylarına yönelik hentbol genel alan bilgisi testi. *Journal of Physical Education and Sports Studies*, 12(2), 66-78. <https://doi.org/10.30655/bsad.2020.29>
16. Dervent, F., Ward, P., Devrilmez, E., ve Tsuda, E. (2018b). Transfer of content development across practica in physical education teacher education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(4), 330-339. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2017-0150>
17. Dervent, F., Ward, P., Xie, X., Tsuda, E., Santiago, J. A., Ko, B., Kim, I., Iserbyt, P. ve Devrilmez, E. (2025). Implementing practice-based physical education teacher education pedagogies. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 96(3), 27-34. <https://doi.org/10.1080/07303084.2024.2444585>
18. Devrilmez, E., Çabıtcı, M., Uyar, H. İ., Çiy, D., Bozkurt, K., ve Dervent, F. (2019a). 14 haftalık voleybol dersinin beden eğitimi öğretmen adaylarının alan bilgisine etkisi. *Journal of Physical Education and Sports Studies*, 11(1), 51-59. <https://doi.org/10.30655/bsad.2019.15>
19. Devrilmez, E., ve Dervent, F. (2019a). Beden eğitimi ve spor bölümlerindeki öğrencilerin alan bilgisi düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of Physical Education and Sports Studies*, 11(1), 37-50. <https://doi.org/10.30655/bsad.2019.14>
20. Devrilmez, E., ve Dervent, F. (2019b). Özelleşmiş alan bilgisi odaklı badminton eğitiminin beden eğitimi öğretmen adaylarının alan bilgisine etkisi. *Sportive*, 2(1), 50-61.
21. Devrilmez, E., Dervent, F., Uyhan, O., Çabıtcı, M., Devrilmez, M., Bilgiç, M., ve Tabak, E. Y. (2023). Badminton genel alan bilgisi testinin geçerliği ve güvenilirliği: Bir rasch analizi çalışması. *Sportive*, 6(1), 1-13. <https://doi.org/10.53025/sportive.1193964>
22. Devrilmez, E., Dervent, F., ve Yoruç Çotuk, M. (2019b). Validation of volleyball common content knowledge test. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences -IJSET*, 5(1), 31-39. <https://doi.org/10.18826/useabd.525133>
23. Erdem, N., Acet, M., ve Tabak, E. Y. (2023). Spor bilimleri öğrencilerinin futbol alan bilgisi düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Physical Education and Sports Studies*, 15(1), 64-75. <https://doi.org/10.55929/bsad.1150649>
24. Güner Dalar, G. (2023). *Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenci hatalarına yönelik uyarlamalarının öğrenci performansına etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

25. Hastie, P. (2022). A primer on content knowledge in physical education research. *Journal of Teaching in Physical Education*, 41(1), 165-170. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2020-0221>
26. Iserbyt, P., Coolkens, R., Looockx, J., Vanluyten, K., Martens, J., ve Ward, P. (2020). Task adaptations as a function of content knowledge: A functional analysis. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 91(4), 539-550. <https://doi.org/10.1080/02701367.2019.1687809>
27. İnce, M. L., P. Ward., ve E. Devrilmez. (2012). *Common content knowledge and specialized content knowledge on physical activity and sport courses in Turkish PETE programs*. Paper Presented at 12th International Sport Science Congress, Denizli. December 12-14.
28. Kim, I., Lee, Y. S., Ward, P., ve Li, W. (2015). A critical examination of movement content knowledge courses in physical education teacher education programs. *Journal of Teaching in Physical Education*, 34(1), 59-75. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2013-0166>
29. Kim, I. (2016). Exploring changes to a teacher's teaching practices and student learning through a volleyball content knowledge workshop. *European Physical Education Review*, 22(2), 225-242. <https://doi.org/10.1177/1356336X15599009>
30. Kim, I., ve Ko, B. (2020). Content knowledge, enacted pedagogical content knowledge, and student performance between teachers with different levels of content expertise. *Journal of Teaching in Physical Education*, 39(1), 111-120. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0292>
31. Kim, I., Ward, P., Li, W., Stuhr, P. T., ve Larson, K. (2010). *Content knowledge on basketball as a function of playing and coaching experience*. Oral presentation at Ohio Association for Health, Physical Education, Recreation, and Dance. Columbus, Ohio
32. Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47, 480-495. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.12368>
33. Korthagen, F.A.J. (2010). How teacher education can make a difference. *Journal of Education for Teaching*, 36(4), 407-23. <https://doi.org/10.1080/02607476.2010.513854>
34. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/StPrg/Ogretmenlik_Meslegi_Genel_Yeterlikleri.pdf
35. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018a). 5-8. Sınıflar beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-EDEN%20EGITIMI%20VE%20SPOR%20OGRETIM%20PROGRAM%202018.pdf>
36. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018b). 9-12. sınıflar beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı. [https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20\(ORTOGRT\)%2020.01.2018.pdf](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi%20ve%20Spor%20Dersi%20Ogretim%20Program%C4%B1%20(ORTOGRT)%2020.01.2018.pdf)
37. Mertens, D. M. (2015). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed method*. 4th ed. (pp. 393-404). Sage, California.
38. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2019a). 2019 Kpss öğretmenlik alan bilgisi testi konu dağılımı. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/OABT/konudagilim0102019.pdf>
39. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2019b). Kamu personel seçme sınavı öğretmenlik alan bilgisi testi beden eğitimi öğretmenliği. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2019/KPSS/OABT/bedenegogr29072019.pdf>
40. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2020). Kamu personel seçme sınavı öğretmenlik alan bilgisi testi beden eğitimi öğretmenliği. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2020/KPSS/OABT/bedenegogr21092020.pdf>
41. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2021). Kamu personel seçme sınavı öğretmenlik alan bilgisi testi beden eğitimi. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2021/KPSS/OABT/beden-egitimi-oabt-15082021.pdf>
42. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2022). Kamu personel seçme sınavı öğretmenlik alan bilgisi testi beden eğitimi. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/KPSS/OABT/bedenegitimi02102022.pdf>
43. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM]. (2023). Kamu personel seçme sınavı öğretmenlik alan bilgisi testi beden eğitimi. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2023/KPSS/OABT/bedenegitimi06082023.pdf>
44. Saldaña, J. (2016). *The coding manual for qualitative researchers* (3th ed., pp. 86-91). Sage Publications Ltd.
45. SHAPE America (Society of Health and Physical Educators). (2017). *National standards for initial physical education teacher education*. (Author: Reston, V.A.) Erişim adresi: <https://www.shapeamerica.org/accreditation/peteacherprep.aspx>
46. Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15, 4-14.
47. Stuhr, P. T. (2009). *Relationships between prior experiences and subject matter knowledge*. Research presentation at the American Alliance of Health, Physical Education, Recreation, and Dance (AAHPERD). Tampa Bay, FL
48. Tsuda, E., Ward, P., Ko, B., Santiago, J. A., Iserbyt, P., Dervent, F., Devrilmez, E., Kim, I., ve Xie, X. (2025). Physical education preservice teachers' perspectives on practice-based teacher education pedagogies: Teaching rehearsals and repeated teaching. *Journal of Teaching in Physical Education*. Basımdan önce çevrimiçi olarak yayınlandı. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2024-0189>
49. Tsuda, E., Ward, P., Y. Li, K. Higginson, K. Cho, Y. He, ve J. Su. (2019a). Content knowledge acquisition in physical education: Evidence from knowing and performing by majors and nonmajors. *Journal of Teaching in Physical Education*, 38 (3): 221-232. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0037>

50. Tsuda E, Ward P, Ohnishi, ve Yoshino, S. (2019b). Japanese physical education preservice teachers' specialized content knowledge. *International Journal of Sport and Health Science* 17, 186–196. <https://doi.org/10.5432/ijshs.201923>
51. Tsuda, E., Ward, P., Ressler, J. D., Wyant, J., He, Y., Kim, I., ve Santiago, J. A. (2022). Basketball common content knowledge instrument validation. *International Journal of Kinesiology in Higher Education*, 7(1), 35–47. <https://doi.org/10.1080/24711616.2021.2010624>
52. Van der Mars, H. (1989). *Observer reliability: Issues and procedures*. In P. Darst, D. Zakrajsek, ve V. Mancini (Eds.), *Analyzing physical education and sport instruction* (2nd ed., pp. 53-80). Champaign, IL: Human Kinetics.
53. Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK]. (2007). Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları. <https://eski.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/egitim-fakultesi-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari.pdf>
54. Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK]. (2018a). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programı. https://eski.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Beden_Egitimi_ve_Spor_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf
55. Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK]. (2018b). Öğretmen yetiştirme lisans programları. https://eski.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/SSS.pdf
56. Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK]. (2020). Haberler, erişim tarihi: 16.07.2025; <https://eski.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/egitim-fak%C3%BCltelerine-yetki-devri.aspx>
57. Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK]. (2023). Bilgi yönetim sistemi, erişim tarihi: 03.12.2023; <https://istatistik.yok.gov.tr/>
58. Ward, P. (2009). *Content matters: Knowledge that alters teaching. historic traditions and future directions of research on teaching and teacher education in physical education*. In L. Housner, M. Metzler, P. Schempp and T. Templin. (Eds.) *Historic Traditions and Future Directions of Research on Teaching and Teacher Education in Physical Education* (pp. 345-356) Morgantown WV. Fitness Information Technology.
59. Ward, P., Derwent, F., Devrilmez, E., Iserbyt, P., Kim, I., Ko, B., Santiago, J. A., Tsuda, E., ve Xie, X. (2023). Practice-based teacher education in physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 42(3), 442-451. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2022-0047>
60. Ward, P., He, Y., Wang, X., ve Li, W. (2018a). Chinese secondary physical education teachers' depth of specialized content knowledge in soccer. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(1), 101-112. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2017-0092>
61. Ward, P., İnce, M. L., Iserbyt, P., Insook, K., Lee, Y. S., Lee, W., ve Sutherland, S. (2013). *International physical education teacher education physical activity content knowledge study*. AAHPERD National Convention and Exposition (23-27 April 2013), Charlotte, North Carolina, USA.
62. Ward, P., Li, W., Kim, I., ve Lee, Y.S. (2012). Content knowledge courses in physical education programs in South Korea and Ohio. *International Journal of Human Movement Science*, 6, 107-120.
63. Ward, P., Tsuda, E., Derwent, F., ve Devrilmez, E. (2018b). Differences in the content knowledge of those taught to teach and those taught to play. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(1), 59-68. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2016-0196>

EKLER

Ek-1: Görüşme Formu

1. Dersinizdeki öğretmen adaylarına hangi becerileri kazandırmayı hedefliyorsunuz?
2. Bu hedefler doğrultusunda hangi içerikleri belirliyorsunuz?
3. Öğrencilerin sorumlu olduğu içeriklerin öğrencilerinize beden eğitimi ve spor öğretmeni olduklarında hangi katkıları sağlayacağınızı düşünüyorsunuz? Niçin?
4. Dersinizden başarılı olmak için öğrencilerinizden beklenen performans kriterleri nelerdir?
5. Niçin bu performans kriterlerini tercih ediyorsunuz?
6. Öğrenciler dersinizde başarılı olmak için vizede ve finalde neler yapıyorlar?
7. Dersinizi tamamlayan en başarılı öğrencilerin ortak özellikleri nelerdir? (Diğer bir ifadeyle bu öğrenciler neler yapıyorlar da bu denli başarılı olarak değerlendiriliyorlar?)